

עו"ד גדעון פישר הבטחת הליך הוגן קודמת לכל

בנגנון איסור הפרסום נועד בתכליתו הבסיסית והטהורה לאפשר לאדם לקבל את יומו בבית המרשט ולא בבית המשפט של התקשורת. פירוש הדבר שחורבה על כל הגורמים הנוגעים בדבר לפעול ככל יכולתם על מנת לאפשר לאיסור הפרסום להתקיים, ולו כדי שביית המשפט ייחשף לראיות בין כתליו ולא מעל גבי העיתון. למרבה הצער, אנו עדים בתקופה האחרונה לזליגה מסוכנת של מידע מחדרי החקירות אל התקשורת על פרטים מפרשת הרצח בבר נוער, שהיו חסויים בארבע השנים האחרונות. לפני כן היינו עדים לתופעה דומה בפרשת האסיר איקס, ועוד.

עם זאת, אסור לשכוח כי אנו חיים בעידן חדש שבו הכל חשוף ופתוח ברשתות החברתיות, כך שמוסד איסור הפרסום נתקל בקושי אמיתי. אנו, כאדווקטים, נכונם הדבר שבבעיית כעורכי דין, מעוניינים בשקיפות מלאה ושואפים לקבל את מירב המידע כדי לכלכל את צעדינו בנוגע לתיק כזה או אחר. זאת נוסף על טבעו של האדם, המעוניין לקבל לידיו אינפורמציה "עסיסית". דומני שלא ימצא חולק על כך שפרסום על הליכים משפטיים משרת אינטרס חברתי חשוב, שהרי עקרון הפומביות ופרסום מידע על נחקרים, נעצרים ונאשמים נועד להבטיח שהצדק לא רק ייעשה, אלא גם ייראה. דבר זה מוביל לאמון הציבור במערכות אכיפת החוק וברשות השופטת. ואולם יד קלה מדי בנוגע לפרסום עלולה להביא למצב שבו ייצא לאור מידע שיש בו כדי להשפיע על מהלכו, וחמור מכך – אף על תוצאתו – של הליך משפטי תלוי ועומד, ובכך לפגוע בצורך להבטיח הליך הוגן. אינטרס של הליך משפטי הוגן מחייב שדינו של אדם יוכרע אך ורק בבית המשפט, בידי שופטים שהוסמכו לשם כך, החפים מהשפעת חיצונית ומכריעים את הדין על יסוד ראיות וטיעונים שהצדדים מציגים. רק כך מובטח שהשיפוט יעשה ללא משוא פנים וללא דעה קדומה, שמקורם יכול לנבוע מהפרסומים בכלי התקשורת השונים.

כל נשכח את חזקת החפות – כל אדם הוא בבחינת זכאי, עד שהוכחה אשמתו. פירוש העיקרון הוא גם שגורלו של אדם ייחרץ בידי שופט נעדר פניות, ולא בידי מי שכבר ממילא גיבש דעה מראש, לפני ששמע את הראיות והטענות המובאות לפניו. מעבר לכך, עלול הפרסום (אף אם הוא נכון ואמיתי) לפגוע קשות במעורבים השונים וכן לפגוע בציבור שעה שיגיע אליו מידע העלול לזעזעו ולפגוע ברגשותיו. בפרשת הבר נוער, על פי החשד, היו מעורבים גורמי מים אשר היו קטנים בעת ביצוע הרצח המחרדי, ופרסום מלוא הפרטים עלול לגרום לפגיעה קשה בהם. נוסף על כך, הפרטים המלאים של סיפור המעשה שקדם לרצח הם מוזעזעים לא פחות, ושזורים בהם למכביר פרטים שיש בהם כדי להשפיע על מקורבים לחשודים ולפגוע בהם. בית המשפט, שהיה ער להשלכות הללו, מנע – לפחות בשלב זה – את הפרסום, וטוב שכך.

הכותב הוא אב בית דין משמעתי של מועצת העיתונות

עו"ד ד"ר ישגב נקדימון להתאים הלכות המשפט למציאות

// ברור שהחיים צריכים לציית למשפט, אולם ברור גם שהמשפט אינו יכול להתעלם מהחיים. מילים קולעות אלו של השופט עידו דרויאן בהחלטתו להתיר לפרסום את הגילויים החדשים בפרשת הרצח בבר נוער, מבטאות באופן מדויק את הבעיה כולה. מצד אחד, החוק הסמיך את בית המשפט לאסור פרסומים שעלולים לפגוע בחקירות פליליות או לגרום נזק חמור לחשודים. מצד אחר, במציאות התקשורתית הנוכחית, שבה בצד עיתונות כתובה, טלוויזיה ורדיו, חיים ובוועטים אינספור אתרי אינטרנט ורשתות חברתיות, הרי פעמים רבות המידע כבר ימצא את דרכו לציבור חרף קיומו של צו האיסור.

לצו איסור פרסום הניתן בעידן הנוכחי יש חסרונות רבים. לא אחת הציות לצו כזה הוא חלקי, שכן פעמים רבות נמצא מי שנותן פומבי למידע, בעיקר באינטרנט או ברשתות החברתיות. נוסף על כך, צו כזה אינו אפקטיבי באופן מלא, שכן הוא אינו חוסם לחלוטין את פרסום המידע החוסה תחתיו. כמו כן, פעמים רבות המידע המתפרסם בניגוד לצו הוא חלקי בלבד, מה שעלול להביא בפני הציבור תמונה בלתי שלמה ובלתי מדויקת של המציאות

כהווייתה. ולבסוף, כפי שקרה בפרשת הרצח בבר נוער, המשך קיומו של צו איסור פרסום לאחר שרוב המידע החוסה תחתיו כבר פורסם אינו אלא "סגירת דלתות האורווה לאחר שהסוסים כבר ברחו ממנה".

במציאות שכזו דומה כי הגיעה העת לחשיבה מחודשת מן היסוד על מוסד צווי איסור הפרסום בכלל ועל המקרים הראויים להוצאתם בפרט. אכן, יש מקרים שבהם פרסום מידע בעיצומה של חקירה עלול לפגוע בה – למשל

לאפשר לחשודים לשבש את החקירה, להימלט מרשויות אכיפת החוק, להעלים ראיות, לתאם גרסאות או להכין מראש תשובות לשאלות שיישאלו. יש גם מקרים שבהם פרסום שמו של חשוד עלול לגרום לו נזק חמור, שהעניין הציבורי שבפרסום אינו משתווה לו. למקרים כאלה, בין השאר, נועדה סמכותו של בית המשפט לאסור פרסום. עם זאת, סמכות זו, שהפעלתה מונעת מידע מהציבור, צריכה להיות שמורה לנסיבות חריגות בלבד. על פי רוב, יש לתת את הבכורה לשקיפות ולחופש המידע. לציבור יש עניין ראשון במעלה להיות מידע על אודות חקירות פליליות, בפרט כאלה הנוגעות לעבירות חמורות, ולבחון מקרוב את התנהלותן של רשויות אכיפת החוק. לכן, כפי שנקבע לא אחת בפסיקת בית המשפט העליון, הכלל צריך להיות פרסום, ואילו איסור הפרסום הוא החריג.

אך גם כשבית המשפט מחליט להוציא צו איסור פרסום, אין מדובר בסוף התהליך. ראוי להמשיך לעקוב אחר המציאות המתפתחת והמשתנה. אם מתברר שהמידע נשוא הצו כבר מצא, באופן מעשי, את דרכו לציבור הרחב, ספק רב אם ראוי להתיר את האיסור כפי שהוא. על בית המשפט לבחון אם יש בהמשך תוקפו של הצו כדי לשרת מטרה ציבורית מועילה. עליו לבחון אם כבר נותר על מה להגן. עליו להתאים את המשפט למציאות.

הכותב הוא היועץ המשפטי של חברת החדשות

